

DE STAAT VAN PASSEND ONDERWIJS

Een onderzoek naar de ervaringen
met passend onderwijs

Lilian Marijnissen, SP-fractievoorzitter
Peter Kwint, SP Tweede Kamerlid
Petra Schijvenaars, SP-fractiemedewerker

SP

INHOUD

SAMENVATTING	3
INLEIDING	4
ONDERZOEKSOPZET	5
RESULTATEN ONDERZOEK	5
Deelnemers enquête	5
Werkzaam in het onderwijs	7
Regulier onderwijs	7
Speciaal onderwijs	11
Ouder/verzorger van een leerling	16
Regulier onderwijs	16
Speciaal onderwijs	19
Ouder/verzorger van een thuiszitter	22
AANBEVELINGEN	24

SAMENVATTING

De Wet passend onderwijs wordt in het najaar van 2020 geëvalueerd in de Tweede Kamer. Het is daarom tijd om de balans op te maken vijf jaar na de invoering ervan. De SP heeft daarom een enquête gelanceerd voor mensen werkzaam in het onderwijs en ouders/verzorgers van leerlingen en thuiszitters, die dagelijks te maken hebben met de effecten van de Wet passend onderwijs. Op basis van de resultaten zijn er aanbevelingen opgesteld. Dit rapport zal gebruikt worden bij de evaluatie van de Wet passend onderwijs en debatten die daarop volgen.

De enquête is ingevuld door 834 mensen. Daarvan is bijna 50 procent werkzaam in het onderwijs, 37 procent ouder/verzorger van een leerling en krap 14 procent ouder/verzorger van een thuiszitter.

Een grote meerderheid van de mensen werkzaam in het regulier onderwijs (78,8 procent) geeft aan dat er meer leerlingen met een zorgvraag zijn aangemeld. Dat is ook niet gek, want dat was het doel van de Wet passend onderwijs. 92 procent geeft aan dat de zorg die leerlingen nodig hebben ook zwaarder is geworden. 60 procent geeft aan soms passende begeleiding te bieden, 16 procent kan nooit passende begeleiding bieden. Dit betekent dat meer dan driekwart van de mensen werkzaam in het onderwijs naar hun eigen schatting niet regelmatig, meestal of altijd passende begeleiding kan geven. Driekwart van de mensen werkzaam in het onderwijs geeft dus aan door de omstandigheden tekort te schieten. Vanuit het speciaal onderwijs klinkt vooral de noodkreet dat leerlingen 'slechter' dan voorheen binnenkomen. De Wet passend onderwijs heeft ervoor gezorgd dat leerlingen onnodig lang in het regulier onderwijs blijven hangen, waardoor bijvoorbeeld de psychische problematiek veel ernstiger is en dit te laat op het bordje komt van het speciaal onderwijs. Ook geeft 34 procent van de mensen werkzaam in het speciaal onderwijs aan dat er wachtlijsten zijn voor nieuwe leerlingen, terwijl dit volgens de wet niet zou moeten kunnen. De meeste genoemde oplossingen door mensen werkzaam in het onderwijs zijn meer geld voor personeel en ondersteuning, meer expertise in de school, kleinere klassen, meer 'handen in de klas' (bijvoorbeeld interne begeleiders en onderwijsassistenten) en betere en snellere toegang tot het speciaal onderwijs.

Ouders/verzorgers van kinderen met een zorgvraag geven in overgrote meerderheid (bijna 75 procent) aan dat er niet of helemaal niet voldoende begeleiding is. Klassen zijn te groot, leraren zijn niet voldoende toegerust en er is onvoldoende begeleiding buiten het klaslokaal. 53 procent van de ouders met een kind zonder zorgvraag vindt dit ook. Te veel aandacht gaat uit naar een kind met problemen, waardoor de rest van de klas minder aandacht krijgt. Binnen het speciaal onderwijs zijn ouders meer tevreden over de begeleiding, maar door het lerarentekort en het toenemend aantal leerlingen maken ze zich ook daar zorgen over de toereikendheid van de ondersteuning. Bijna 43 procent van de ouders/verzorgers van thuiszitters geeft aan dat hun kind direct vanaf de basisschool thuis is komen te zitten. Er was voor hen geen passend aanbod in het regulier onderwijs mogelijk, maar zij werden ook niet geschikt bevonden voor het speciaal onderwijs. De meest genoemde oplossingen door ouders om passend onderwijs te verbeteren zijn het instellen van een leerrecht, meer maatwerk en luisteren naar ouders en kind. Ook meer handen in de klas, kleinere klassen en meer kennis over bijvoorbeeld hoogbegaafdheid worden vaak genoemd.

Uit de resultaten van de enquête blijkt dat de Wet passend onderwijs nog steeds knellend onderwijs is voor veel leraren, ouders en kinderen. Nog steeds krijgt niet elk kind het onderwijs dat past bij zijn of haar ondersteuningsbehoefte. 114 ouders/verzorgers geven zelfs aan dat hun kind thuiszitter is en dus geen onderwijs krijgt. Ook de mogelijkheden op scholen om ondersteuning op maat te bieden zijn niet altijd toereikend. Geld, tijd en expertise ontbreken. Klassen zijn te groot en er ontbreken extra handen in de klas. Er moet actie ondernomen worden voor al die kinderen die nu niet het onderwijs krijgen dat zij nodig hebben en verdienen. De SP doet daarom de volgende aanbevelingen:

1. Maak meer geld vrij voor kleinere klassen en extra handen in de klas.
2. Investeer in meer capaciteit binnen het speciaal onderwijs.
3. Nieuwe scholen voor speciaal onderwijs moeten waar nodig geopend kunnen worden.
4. Specialiseer het speciaal onderwijs meer, waardoor scholen zich kunnen richten op een specifieke zorgvraag. Voor kom hiermee een cocktail van complexe problematiek in de klas.
5. Maak initiatieven mogelijk waar thuiszitters baat bij hebben, zoals dagbesteding, zorgboerderijen en andere activiteiten. Faciliteer dat hier ook begonnen kan worden met onderwijs.
6. Zet in op een betere samenwerking tussen speciaal onderwijs en regulier onderwijs, oftewel het delen van kennis en expertise.
7. Veranker het leerrecht van kinderen in de wet.

INLEIDING

In 2014 werd de Wet passend onderwijs ingevoerd. Een mooi streven: passend onderwijs voor ieder kind, als het kan op het regulier onderwijs met extra ondersteuning en anders in het speciaal onderwijs. Vijf jaar na de invoering van de Wet passend onderwijs wordt in 2020 de balans opgemaakt in de Tweede Kamer. Zijn de doelen die destijds gesteld werden met de invoering van de wet behaald? Zijn er geen wachtlijsten en thuiszitters meer? Krijgt ieder kind nu het onderwijs dat het beste bij hem of haar past? Helaas hebben we geen uitgebreide evaluatie nodig om te constateren dat dit niet het geval is. Na jaren van voortgangsrapportages, debatten in de Tweede Kamer, het Thuiszitterspact, petitie en e-mails van ouders en leraren zitten nog steeds duizenden kinderen thuis zonder onderwijs, zijn er opnieuw wachtlijsten in het speciaal onderwijs en krijgen kinderen nog niet altijd de ondersteuning en zorg die ze nodig hebben op school. Problemen zijn complexer geworden, blijkt uit de Eindevaluatie Passend Onderwijs.¹ De doelgroep van passend onderwijs is echter niet omschreven toen de wet werd ingevoerd en er ontbreken betrouwbare gegevens van leerlingen met extra ondersteuning. Ook blijkt uit de eindevaluatie dat de kosten met de invoering van passend onderwijs beheersbaar zijn geworden voor de overheid, maar dat het regulier onderwijs niet altijd uitkomt met de beschikbare middelen. Het speciaal onderwijs is nog altijd duurder. Ook is een kwart van de ouders niet tevreden over het onderwijsaanbod, de relatie met de school en de keuze van de school.

Deze conclusies uit de Eindevaluatie Passend Onderwijs zijn niet positief, maar ook niet verrassend. Ze vertellen alleen niet de verhalen van de mensen die dagelijks met passend onderwijs te maken hebben. En juist die verhalen laten zien waarom passend onderwijs nog steeds knellend onderwijs is voor veel leraren, ouders en leerlingen. Om een goed beeld te krijgen van passend onderwijs in de praktijk heeft de SP daarom een enquête gedaan onder mensen werkzaam in het onderwijs, ouders/verzorgers van leerlingen en ouders/verzorgers van thuiszitters. De verhalen, resultaten en aanbevelingen die daaruit voortkomen vindt u in dit rapport. Het doel is om deze verhalen, resultaten en aanbevelingen te gebruiken bij de evaluatie van de Wet passend onderwijs en debatten die daarop volgen en om op basis hiervan voorstellen te doen in de Tweede Kamer. Wij danken daarom alle mensen die de enquête hebben ingevuld en hun verhaal met ons hebben gedeeld. Dit sterkt ons in het debat om ervoor te zorgen dat passend onderwijs daadwerkelijk passend wordt.

Lilian Marijnissen en Peter Kwint

¹ www.evaluatiepassendonderwijs.nl/onderzoek/eindrapport-evaluatie-passend-onderwijs/

ONDERZOEKSOPZET

De Wet passend onderwijs is in 2014 ingevoerd. In het najaar van 2020 wordt de wet geëvalueerd in de Tweede Kamer. Om een completer beeld te krijgen van de werking van passend onderwijs in de praktijk, is het van belang te luisteren naar de mensen die er dagelijks mee te maken hebben. De SP heeft daarom in februari 2020 een enquête gelanceerd over de Wet passend onderwijs. Met deze enquête hebben we mensen bevraagd over passend onderwijs en ze hun ervaringen laten delen. De verhalen en resultaten op basis van deze enquête en de aanbevelingen die daaruit volgen, kunnen gebruikt worden bij het debat over de evaluatie van de Wet passend onderwijs en debatten die daarop volgen.

Met deze enquête wilden we de volgende doelgroepen bereiken: mensen werkzaam in het onderwijs, ouders/verzorgers van leerlingen en ouders/verzorgers van thuiszitters. We legden stellingen voor over hun ervaringen met passend onderwijs en stelden specifieke vragen over bijvoorbeeld wachtlijsten, het aantal zorgleerlingen en de reden van thuiszitten bij thuiszitters. Ook was er de mogelijkheid om bij bijna elke vraag een toelichting te geven. Hier is veelvuldig gebruik van gemaakt.

De enquête liep tot begin juni 2020 en is door 834 mensen ingevuld. Bij het verwerken van de resultaten hebben we bij mensen werkzaam in het onderwijs en ouders/verzorgers van leerlingen steeds het onderscheid gemaakt tussen regulier en speciaal onderwijs. Op basis van de resultaten en de uitgebreide toelichtingen die betrokkenen hebben gegeven, trekken we enkele conclusies en doen we aanbevelingen om passend onderwijs in de praktijk te verbeteren.

RESULTATEN ONDERZOEK

Deelnemers enquête

Er hebben 834 respondenten de enquête ingevuld. Bijna de helft van de respondenten is werkzaam in het onderwijs. Dit zijn onder andere leraren, intern begeleiders, onderwijsassistenten, directeuren, zorgcoördinatoren en beleidsadviseurs. Ongeveer 75 procent van de respondenten werkzaam in het onderwijs doen dit al langer dan 10 jaar. De meeste respondenten zijn werkzaam in het basisonderwijs, namelijk zo'n 61 procent. Bijna 16 procent werkt in het voortgezet onderwijs en zo'n 23 procent in het speciaal onderwijs. In dit onderzoek wordt speciaal onderwijs als overkoepelende term gebruikt voor speciaal basisonderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs. Indien het specifiek over één van deze sectoren gaat, zal dit benoemd worden. Vooral mensen werkzaam in cluster 3 en cluster 4 van het speciaal onderwijs hebben de enquête ingevuld.

Ik ben....	Aantal	Percentage
Werkzaam in het onderwijs	413	49,52%
Ouder/verzorger van een leerling	307	36,81%
Ouder/verzorger van een thuiszitter	114	13,67%
Totaal	834	100,00%

Hoe lang bent u al werkzaam in het onderwijs?	Aantal	Percentage
Minder dan 2 jaar	12	2,91%
2 tot 5 jaar	36	8,72%
5 tot 10 jaar	53	12,83%
10 tot 20 jaar	173	41,89%
Langer dan 20 jaar	139	33,66%
Totaal	413	100,00%

In welke onderwijssector bent u werkzaam?	Aantal	Percentage
Basisonderwijs	251	60,77%
Speciaal basisonderwijs	37	8,96%
Speciaal onderwijs	24	5,81%
Voortgezet speciaal onderwijs	33	7,99%
Praktijkonderwijs	3	0,73%
Voortgezet onderwijs	65	15,74%
Totaal	413	100,00%

Bij welk type speciaal onderwijs werkt u?	Aantal	Percentage
Cluster 1: visuele beperking	1	1,54%
Cluster 2: auditieve beperking, taal/spraakproblemen, kinderen met ASS waarbij focus op communicatie ligt	9	13,85%
Cluster 3: zeer moeilijk lerende kinderen, kinderen met een ernstige meervoudige handicap of langdurig ziek of kinderen met epilepsie	22	33,85%
Cluster 4: psychiatrische of gedragsproblematiek	33	50,77%
Totaal	65	100,00%

Bijna 37 procent van de respondenten geeft aan ouder/verzorger te zijn van een leerling die onderwijs volgt. De helft van deze groep respondenten geeft vervolgens aan dat hun kind naar het basisonderwijs gaat. Zo'n 21 procent gaat naar het voortgezet onderwijs. Meer dan 28 procent gaat naar het speciaal onderwijs, waarvan ook weer het grootste deel naar cluster 3 en cluster 4 (39 procent en 54 procent).

In welke onderwijssector gaat uw kind naar school?	Aantal	Percentage
Basisonderwijs	153	50,00%
Speciaal basisonderwijs	40	13,07%
Speciaal onderwijs	17	5,56%
Voortgezet speciaal onderwijs	29	9,48%
Praktijkonderwijs	2	0,65%
Voortgezet onderwijs	65	21,24%
Totaal	306	100,00%

Op wat voor type speciaal onderwijs volgt uw kind onderwijs?	Aantal	Percentage
Cluster 1: visuele beperking	0	0,00%
Cluster 2: auditieve beperking, taal/spraakproblemen, kinderen met ASS waarbij focus op communicatie ligt	3	6,52%
Cluster 3: zeer moeilijk lerende kinderen, kinderen met een ernstige meervoudige handicap of langdurig ziek of kinderen met epilepsie	18	39,13%
Cluster 4: psychiatrische of gedragsproblematiek	25	54,35%
Totaal	46	100,00%

Bijna 14 procent geeft aan ouder/verzorger te zijn van een thuiszitter. Deze kinderen gingen vooral naar het regulier onderwijs voordat zij thuis kwamen te zitten: bijna 43 procent in het basisonderwijs en bijna 32 procent naar het voortgezet onderwijs. Een klein deel ging naar het speciaal onderwijs, waarvan het merendeel (12 procent) naar het voortgezet speciaal onderwijs. De kinderen die voorheen naar het speciaal onderwijs gingen, zaten met name in cluster 4 (71 procent).

Naar welk onderwijs ging uw kind naar school voordat hij/zij thuis kwam te zitten?	Aantal	Percentage
Basisonderwijs	49	42,98%
Speciaal basisonderwijs	7	6,14%
Speciaal onderwijs	7	6,14%
Voortgezet speciaal onderwijs	14	12,28%
Praktijkonderwijs	1	0,88%
Voortgezet onderwijs	36	31,58%
Totaal	114	100,00%

Op wat voor type speciaal onderwijs volgde uw kind onderwijs?	Aantal	Percentage
Cluster 1: visuele beperking	0	0,00%
Cluster 2: auditieve beperking, taal/spraakproblemen, kinderen met ASS waarbij focus op communicatie ligt	0	0,00%
Cluster 3: zeer moeilijk lerende kinderen, kinderen met een ernstige meervoudige handicap of langdurig ziek of kinderen met epilepsie	6	28,57%
Cluster 4: psychiatrische of gedragsproblematiek	15	71,43%
Totaal	21	100,00%

In de volgende paragrafen worden de onderzoeksresultaten per groep respondenten uiteengezet. We maken hierbij steeds onderscheid in regulier onderwijs (basisonderwijs, praktijkonderwijs en voortgezet onderwijs) en speciaal onderwijs (speciaal basisonderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs).

Werkzaam in het onderwijs

Regulier onderwijs

319 respondenten die de enquête hebben ingevuld zijn werkzaam in het regulier onderwijs. Hiervan is bijna 79 procent werkzaam in het basisonderwijs, 0,9 procent in het praktijkonderwijs en ongeveer 20 procent in het voortgezet onderwijs.

In welke onderwijssector bent u werkzaam?	Aantal	Percentage
Basisonderwijs	251	78,68%
Praktijkonderwijs	3	0,94%
Voortgezet onderwijs	65	20,38%
Totaal	319	100,00%

Een grote meerderheid van de respondenten (78,8 procent) geeft aan dat er meer leerlingen met een zorgvraag op hun school zijn aangemeld. Dit is niet vreemd, aangezien de overheid met de Wet passend onderwijs wil bereiken dat kinderen indien mogelijk met de juiste ondersteuning naar het regulier onderwijs gaan. Kinderen die voorheen direct

in het speciaal onderwijs zouden zijn geplaatst, gaan nu naar het regulier onderwijs met extra ondersteuning. Bijna 92 procent van de respondenten werkzaam in het regulier onderwijs geeft aan dat de problematiek van de leerlingen op hun school de afgelopen jaren zwaarder is geworden. Vooral gemiddeld gezien (65,9 procent), maar er is zeker ook sprake van specifieke problematiek die zwaarder is geworden (34,1 procent). Volgens de respondenten is de gedragsproblematiek van leerlingen zwaarder geworden en zijn er meer kinderen die daarmee kampen. Ook hebben kinderen zelf meerdere zorgbehoeften en zitten kinderen met verschillende zorgbehoeften bij elkaar in de klas.

“De intern begeleider heeft de afgelopen vijf jaar een enorme toename gezien van het aantal zorgleerlingen. Zij heeft er nu meer dan twee keer zoveel als voor de wet passend onderwijs.”

“Onze school is een reguliere basisschool, maar vaak voelt het voor ons alsof we in het speciaal basisonderwijs werken; leerlingen met problematisch gedrag (ODD), leerlingen met autisme, adhd/add (met en zonder medicatie), dyslexie, dyscalculie, leerlingen met een lage intelligentie, leerlingen met ontwikkelingsstoornissen, leerling met hechtingsstoornis... het zit dag in dag uit voor mijn neus.”

“Meer kinderen met gedragsproblemen. Die voorheen naar speciaal onderwijs gingen en nu in de groep/school blijven. Ook te grote groepen om deze kinderen te geven wat ze nodig hebben.”

Wat is de invloed van passend onderwijs op het aantal leerlingen met een zorgvraag bij u op school sinds de invoering in 2014?

	Aantal	Percentage
Er zijn meer leerlingen met een zorgvraag aangemeld	231	78,84%
Er zijn evenveel leerlingen met een zorgvraag aangemeld	21	7,17%
Er zijn minder leerlingen met een zorgvraag aangemeld	8	2,73%
Weet niet/geen mening	33	11,26%
Totaal	293	100,00%

Is de problematiek van de leerlingen op uw school de afgelopen jaren zwaarder geworden?

	Aantal	Percentage
Ja	282	91,86%
Nee	11	3,58%
Weet niet/geen mening	14	4,56%
Totaal	307	100,00%

Hoe is de problematiek zwaarder geworden?

	Aantal	Percentage
De problematiek van leerlingen is gemiddeld gezien zwaarder geworden	224	65,88%
Er is sprake van specifieke problematiek die zwaarder is geworden	116	34,12%
Totaal	340	100,00%

76 procent van de respondenten die werkzaam zijn in het onderwijs vindt dat ze soms of nooit passende begeleiding en/of zorg kunnen bieden aan hun leerlingen. Onvoldoende tijd en geld en te grote klassen worden het vaakst genoemd als redenen hiervoor, naast onvoldoende middelen en onvoldoende toegerust zijn. Zelf geven respondenten onder andere aan dat er veel verschillende problematiek in één klas aanwezig is en deze problematiek het regulier onderwijs kan overstijgen. Begeleiding kan dan ten koste gaan van andere leerlingen in de klas. Ook wordt een gebrek aan ondersteuning en extra handen in de klas aangegeven als reden waarom zij soms of nooit passende begeleiding en/of zorg kunnen bieden aan hun leerlingen. Hulp van andere instanties komt ook langzaam op gang.

“Te veel kinderen, met wisselende problemen en tussen alle hulpprogramma's door moet er ook nog gewoon lesgegeven worden en moeten 'normale' leerlingen ook nog aandacht. Buiten lestijd moet alles geëvalueerd worden, maar ook nog voorbereid voor de volgende dag/week. Er is dus tijd te kort.”

“Met 27 kids is er weinig individuele aandacht. Veel prikkels waar sommige leerlingen niet mee kunnen omgaan. School kost hen veel energie.”

“Ik heb een kind in de groep waarmee ik momenteel oefen om drie minuten zelfstandig te werken. Ik heb nog 27 andere kinderen en groei door naar een groep van 30. Ik schiet aan alle kanten tekort.”

Daarentegen vindt 24 procent van de respondenten die werkzaam zijn in het onderwijs dat zij meestal, regelmatig of altijd voldoende passende begeleiding en/of zorg kunnen bieden aan hun leerlingen. De meesten van deze groep respondenten geven aan dat een onderwijsassistent in de klas en een goede combinatie van zorg en onderwijs helpt bij het realiseren van voldoende passende begeleiding. Tevens geven zij aan dat expertise en ondersteuning van buiten daaraan bijdraagt, maar daarnaast ook anders leren werken en zoeken naar alternatieven. Maar deze respondenten geven ook aan dat het veel energie en moeite kost om voldoende begeleiding en/of zorg te kunnen bieden. Ze doen wat ze kunnen om zoveel als mogelijk passend onderwijs te kunnen bieden.

“Wij zetten alle zeilen bij om iedere leerling te zien en te helpen. Dit vraagt veel van de leerkrachten, maar ook van het ondersteunend personeel. Om dit te realiseren hebben we een klas gesplitst, daar staat zelfs de directeur les te geven omdat dit anders niet had gekund. Als we dit niet hadden gedaan, was dit ten koste gegaan van onze collega en de leerlingen die in deze klas zitten.”

“Ons samenwerkingsverband zorgt dat het passend onderwijsbudget op de scholen komt. Dat maakt ons slagvaardiger. Toch is het nog onvoldoende om alle kinderen goed te bedienen.”

“De meeste kinderen krijgen passend onderwijs. Maar er zijn een aantal kinderen die meer zorg nodig hebben, waar ikzelf als leraar niet aan toe kom. Ook met kleinere groepen blijft de basis van wat je moet doen hetzelfde dus heb je nog steeds geen tijd voor de speciale begeleiding. Als ik dagelijks een onderwijsassistent zou hebben zou deze mij hierin kunnen ondersteunen.”

Ik vind dat ik voldoende passende begeleiding en/of zorg kan bieden aan de leerlingen op mijn school/in mijn klas?

	Aantal	Percentage
Altijd	3	0,94%
Meestal	25	7,86%
Regelmatig	48	15,09%
Soms	191	60,06%
Nooit	51	16,04%
Weet niet/geen mening	0	0,00%
Totaal	318	100,00%

Wat is de reden dat u soms of nooit passende begeleiding en/of zorg kan bieden aan uw leerlingen?

	Aantal	Percentage
De klas is te groot	195	61,13%
Ik ben onvoldoende toegerust om de juiste begeleiding en/of zorg te bieden	106	33,23%
Ik heb onvoldoende middelen/instrumenten om de juiste begeleiding en/of zorg te bieden	144	45,14%
Ik heb onvoldoende tijd om alle leerlingen in mijn klas voldoende begeleiding en/of zorg te bieden	261	81,82%
Er is onvoldoende geld beschikbaar om voldoende begeleiding en/of zorg te organiseren	187	58,62%

Hoe realiseert u voldoende passende begeleiding op uw school/in uw klas?

	Aantal	Percentage
Kleine klassen	18	5,64%
Een onderwijsassistent in de klas(sen)	35	10,97%
Begeleiding ook buiten lestijd	21	6,58%
Goede combinatie zorg en onderwijs	40	12,54%

Ondanks dat een meerderheid van de respondenten aangeeft soms of nooit passende begeleiding en/of zorg te kunnen bieden, geeft bijna 60 procent van de respondenten werkzaam in het onderwijs aan dat zij wel in het onderwijs willen blijven werken. Echter geeft ook zo'n 37 procent aan te twijfelen en vijf procent is niet van plan om in het onderwijs te blijven werken. Enerzijds noemen de respondenten het mooi en dankbaar werk. Anderzijds noemen ze het werk zwaar: administratieve rompslomp, lange en intensieve dagen, tijd te kort, burn-outs, hoge verwachtingen aan alle kanten en de dagelijkse praktijk is lastig, omdat je kinderen tekort doet. Tevens geven een aantal respondenten aan op korte termijn met (vervroegd) pensioen te gaan en daarom het vak te verlaten.

“Ik twijfel of ik het vol ga houden. Ik ben totaal uitgeput. Het wordt elk jaar zwaarder, het aantal uren dat ik per week werk elk jaar meer, de ‘probleemleerlingen’ meer, de waardering minder en de klassen worden elk jaar groter. Ik ben wel een goede docent, dus ik vind het wel jammer.”

“Ik hou van mijn werk en ik ben er ook goed in. Ik zou eerlijk gezegd niet weten waar ik anders met plezier zou kunnen werken. Maar desondanks sluit ik een vertrek uit het onderwijs in de toekomst niet uit als de situatie niet beter wordt.”

“Ik tel af naar mijn pensioen. Mijn motivatie is flink gedaald. Kwestie van overleven geworden.”

“Ik heb een prachtig beroep! Ik haal veel voldoening uit mijn werk en ga er elke dag graag naartoe. Ik doe wat binnen mijn macht ligt om kinderen verder te brengen in hun ontwikkeling. En dat doe ik met veel plezier.”

“Het is een enorme uitdaging, afwisselend en nog steeds dankbaar werk. Kinderen helpen in hun ontwikkeling en samen met ze succesmomenten ervaren, dat is het mooiste wat er is. Nog steeds geniet ik van het feit dat ik ze een stukje mag helpen/begeleiden in hun ontwikkeling.”

Bent u vooralsnog van plan om in het onderwijs te blijven werken?

	Aantal	Percentage
Ja	183	57,55%
Ik twijfel	118	37,11%
Nee	16	5,03%
Weet niet/geen mening	1	0,31%
Totaal	318	100,00%

Op de vraag wat er in de toekomst veranderd zou moeten worden aan passend onderwijs, geven de respondenten die werkzaam zijn in het regulier onderwijs de volgende antwoorden:

- Meer geld voor personeel en ondersteuning.
- Kleinere klassen.
- Meer handen en ondersteuning in de klas.
- Makkelijkere toegang naar het speciaal onderwijs; kinderen die daar horen daar ook naartoe laten gaan.
- Minder bureaucratie.
- Meer mogelijkheden tot maatwerk.
- Meer expertise in de scholen.
- Stoppen met passend onderwijs.

“Kleinere klassen en iedere klas een goed opgeleide onderwijsassistent. Daarmee kan veel begeleiding geboden worden. De klassen zijn niet kleiner geworden en er is geen hulp bij gekomen terwijl de problemen met name op gedrag steeds groter worden. Gedragsstoornissen maar ook gedrag van kinderen door frustratie van kinderen omdat ze het niet bij kunnen benen in een grote groep.”

“Terug naar het oude systeem. Dat is althans beter dan nu. Er zijn nog wel betere oplossingen maar die zijn voorlopig niet haalbaar, ben ik bang. Zoals meer professionals in school, kleinere klassen, meer opleiding.”

“Voor sommige kinderen is speciaal onderwijs echt een opluchting en kunnen zij zich beter ontwikkelen. De regels zouden versoepeld moeten worden, zodat kinderen minder lang aan het overleven zijn in het reguliere onderwijs.”

“Ik ben absoluut voor inclusiviteit, ook op school. Binnen het onderwijs tuigen we echter zoveel administratie op waarmee je moet aantonen dat je echt, echt ondersteuning (=geld) nodig hebt voor een leerling. Een aanvraag doen (formulieren invullen) kost uren. Dus graag meer vertrouwen en makkelijker toegang tot gelden/ondersteuning.”

Speciaal onderwijs

94 respondenten die de enquête hebben ingevuld zijn werkzaam in het speciaal onderwijs. Hiervan is 39 procent werkzaam in het speciaal basisonderwijs, 26 procent in het speciaal onderwijs en 35 procent in het voortgezet speciaal onderwijs. Het merendeel van deze groep respondenten is werkzaam in cluster 3 en cluster 4 van het speciaal onderwijs.

In welke onderwijssector bent u werkzaam?	Aantal	Percentage
Speciaal basisonderwijs	37	39,36%
Speciaal onderwijs	24	25,53%
Voortgezet speciaal onderwijs	33	35,11%
Totaal	94	100,00%

Bij welk type speciaal onderwijs werkt u?	Aantal	Percentage
Cluster 1: visuele beperking (a)	1	1,54%
Cluster 2: auditieve beperking, taal/spraakproblemen, kinderen met ASS waarbij focus op communicatie ligt (b)	9	13,85%
Cluster 3: zeer moeilijk lerende kinderen, kinderen met een ernstige meervoudige handicap of langdurig ziek of kinderen met epilepsie (c)	22	33,85%
Cluster 4: psychiatrische of gedragsproblematiek (d)	33	50,77%
Totaal	65	100,00%

Ook bijna 69 procent van de respondenten werkzaam in het speciaal onderwijs geeft aan dat er meer leerlingen zijn aangemeld. 17 procent geeft aan dat er minder leerlingen zijn aangemeld. Leerlingen komen vaker veel te laat het speciaal onderwijs in, want ze worden te laat doorverwezen. Vaak pas in groep 5 of 6 van de basisschool of nog later. De problematiek is dan zwaarder dan wanneer leerlingen eerder in het speciaal onderwijs terecht zouden komen. 91 procent van de respondenten geeft dan ook aan dat de problematiek van leerlingen op hun school zwaarder is geworden, vooral gemiddeld gezien (64 procent). Problematiek verergert door te late doorverwijzing en er is sprake van meer kinderen met complexe problematiek. Ook worden meer agressie en problemen in de thuissituatie genoemd.

“Sinds de invoering van passend onderwijs worden leerlingen te laat doorverwezen voor speciaal onderwijs. Gevolg is grote achterstanden, thuiszittende kinderen en ouders die door de bomen het bos niet meer zien. Leerlingen die dus met de juiste begeleiding in staat zouden zijn om een diploma te behalen op vmbo-tl worden pas in het tweede en vaak pas het derde leerjaar doorverwezen!”

“Nadat het leerlingaantal daalde (wij zaten ook in een behoorlijk vereveningsgebied) stijgt het aantal aanmeldingen nu weer. Leerlingen die nu aangemeld worden hebben een veel intensievere begeleidingsvraag dan jaren geleden en kunnen veel minder vaak instromen in onze (reguliere) leerlijn. Het uitstroomperspectief is ook vaker arbeid- of dagbesteding (i.p.v. vervolgonderwijs).”

“Wat opvalt is vooral de instroom vanuit het basisonderwijs in de groepen 4/5 bij ons. De leerlingen worden tot groep 5 in het reguliere onderwijs gehouden. Ze komen bij ons met grote gedragsproblemen, wantrouwen en gevoel van onveiligheid.”

“Leerlingen worden veel later pas doorverwezen naar het speciaal onderwijs, waardoor de problemen vaak veel ernstiger zijn geworden en het veel meer tijd en moeite kost om deze leerlingen weer tot leren te laten komen.”

“Er spelen steeds meer problemen rondom leerlingen. Veel leerlingen die uit huis geplaatst worden of ouders die het gewoon opgegeven hebben.”

Wat is de invloed van passend onderwijs op het aantal leerlingen met een zorgvraag bij u op school sinds de invoering in 2014?	Aantal	Percentage
Er zijn meer leerlingen met een zorgvraag aangemeld	48	68,57%
Er zijn evenveel leerlingen met een zorgvraag aangemeld	6	8,57%
Er zijn minder leerlingen met een zorgvraag aangemeld	12	17,14%
Weet niet/geen mening	4	5,71%
Totaal	70	100,00%

Is de problematiek van de leerlingen op uw school de afgelopen jaren zwaarder geworden?	Aantal	Percentage
Ja	82	91,11%
Nee	3	3,33%
Weet niet/geen mening	5	5,56%
Totaal	90	100,00%

Hoe is de problematiek zwaarder geworden?	Aantal	Percentage
De problematiek van leerlingen is gemiddeld gezien zwaarder geworden	57	64,04%
Er is sprake van specifieke problematiek die zwaarder is geworden	32	35,96%
Totaal	89	100,00%

Volgens zo'n 43 procent van de respondenten werkzaam in het speciaal basisonderwijs zijn er het afgelopen jaar meer kinderen overgeplaatst naar het speciaal basisonderwijs op hun school vanuit het regulier onderwijs. Dit is vooral de laatste twee à drie jaar al het geval, aldus een aantal respondenten. Volgens 16 procent is er geen verschil in het aantal overplaatsingen en volgens bijna 22 procent zijn er minder kinderen overgeplaatst naar het speciaal basisonderwijs op hun school.

“Leerlingen komen later binnen, gefrustreerd en met complexere problematiek.”

Zijn er het afgelopen jaar meer of minder kinderen vanuit het reguliere onderwijs overgeplaatst naar het speciaal basisonderwijs op uw school in vergelijking met voorgaande jaren?

	Aantal	Percentage
Er zijn meer kinderen overgeplaatst	16	43,24%
Er is geen verschil	6	16,22%
Er zijn minder kinderen overgeplaatst	8	21,62%
Weet niet/geen mening	7	18,92%
Totaal	37	100,00%

56 procent van de respondenten werkzaam in het speciaal onderwijs geeft aan dat er meer kinderen zijn overgeplaatst van het regulier onderwijs naar het speciaal onderwijs op hun school. Ook hierbij geeft men aan dat leerlingen pas later op hun school terechtkomen. Volgens 12 procent is er geen verschil in het aantal overplaatsingen en 20 procent geeft aan dat er minder kinderen overgeplaatst zijn van het regulier onderwijs naar het speciaal onderwijs op hun school.

“Mijn afdeling (enkelvoudig gehandicapte kinderen en langdurig zieke kinderen met dus een IQ dat overeenkomt met het regulier) is gekrompen. Het trekt nu echter weer aan en we hebben kinderen op de wachtlijst staan. Er is gedurende het schooljaar regelmatig sprake van instroom. Ik denk dat mensen het lang hebben geprobeerd in het regulier, maar dat de rek eruit is.”

Zijn er het afgelopen jaar meer of minder kinderen vanuit het reguliere onderwijs overgeplaatst naar het speciaal onderwijs op uw school in vergelijking met voorgaande jaren?

	Aantal	Percentage
Er zijn meer kinderen overgeplaatst	28	56,00%
Er is geen verschil	6	12,00%
Er zijn minder kinderen overgeplaatst	10	20,00%
Weet niet/geen mening	6	12,00%
Totaal	50	100,00%

De helft van de respondenten werkzaam in het speciaal onderwijs geeft aan soms (45 procent) of nooit (4,4 procent) passende begeleiding en/of zorg te kunnen bieden aan hun leerlingen. Het merendeel van deze respondenten geeft aan dat er onvoldoende tijd en geld is en klassen te groot zijn. De respondenten geven daarnaast aan dat er sprake is van een tekort aan personeel. Tevens is ondersteuning vanuit de zorg lastig en stromen leerlingen te laat in en hebben dan intensievere begeleiding nodig. Een enkeling geeft aan dat hij of zij zelf onvoldoende is uitgerust om de juiste begeleiding en/of zorg te bieden.

“Doordat de school zo snel is gegroeid en ook wij een tekort hebben aan personeel kunnen we regelmatig niet het onderwijs en de zorg bieden die de kinderen verdienen.”

“Samenwerking met zorginstanties is erg lastig, omdat ze daar ook met een groot tekort aan personeel zitten. De wachtlijsten zijn lang en de geboden hulp ondermaats.”

“Leerlingen stromen gedurende het jaar in met grote achterstanden, waardoor ze vaak niet aan kunnen haken binnen de reguliere leerlijn. Daarnaast lijken leerlingen die instromen steeds intensievere begeleiding nodig te hebben. Jeugdzorg heeft vaak nog weinig ingezet en de vorige school was niet toegerust om de juiste begeleiding te bieden. Ik ben van mening dat voor veel leerlingen geldt dat wanneer ze eerder zouden zijn verwezen ze betere begeleiding hadden kunnen krijgen. Nu verlengen we vaak trajecten in de hoop dat leerlingen weer aan kunnen sluiten op leerlingen met uitstroomprofiel vervolgonderwijs. Helaas lukt dit ook regelmatig niet meer, doordat leerlingen veel vaardigheden nog niet beheersen en traumatische ervaringen hebben opgedaan of eerst hun schoolritme weer geheel op moeten bouwen.”

Zo'n 47 procent van de respondenten vindt dat hij of zij regelmatig, meestal of altijd voldoende begeleiding/zorg kan bieden. Met name kleine klassen, een goede combinatie van onderwijs en zorg en een onderwijsassistent in de klas, dragen bij aan het realiseren van voldoende passende begeleiding en/of zorg. Er zijn echter wel zorgen, bijvoorbeeld over klassen die groter worden en dat benodigde financiën niet altijd op school terecht komen.

“Wij hebben drie fulltime onderwijsassistenten voor tien groepen. Veel inzet in de kleutergroepen.”

“De klassen worden wel groter. Dit is een grote zorg. Op dit moment is het keuzes maken en dingen loslaten.”

Ik vind dat ik voldoende passende begeleiding en/of zorg kan bieden aan de leerlingen op mijn school/in mijn klas?	Aantal	Percentage
Altijd	1	1,47%
Meestal	18	26,47%
Regelmatig	13	19,12%
Soms	31	45,59%
Nooit	3	4,41%
Weet niet/geen mening	2	2,94%
Totaal	68	100,00%

Wat is de reden dat u soms of nooit passende begeleiding en/of zorg kan bieden aan uw leerlingen?	Aantal	Percentage
De klas is te groot	23	24,47%
Ik ben onvoldoende toegerust om de juiste begeleiding en/of zorg te bieden	6	6,38%
Ik heb onvoldoende middelen/instrumenten om de juiste begeleiding en/of zorg te bieden	17	18,09%
Ik heb onvoldoende tijd om alle leerlingen in mijn klas voldoende begeleiding en/of zorg te bieden	33	35,11%
Er is onvoldoende geld beschikbaar om voldoende begeleiding en/of zorg te organiseren	29	30,85%

Hoe realiseert u voldoende passende begeleiding op uw school/in uw klas?	Aantal	Percentage
Kleine klassen	21	22,34%
Een onderwijsassistent in de klas(sen)	17	18,09%
Begeleiding ook buiten lestijd	4	4,26%
Goede combinatie zorg en onderwijs	18	19,15%

Volgens 34 procent van de respondenten werkzaam in het speciaal onderwijs zijn er op dit moment wachtlijsten in het speciaal onderwijs. 49 procent geeft aan dat er geen wachtlijsten zijn. Een van de doelen van de Wet passend onderwijs was minder bureaucratie, dus onder andere geen wachtlijsten meer. Volgens de respondenten zijn deze er dus nog wel. Respondenten geven bij de toelichting aan dat dit kan verschillen per leeftijdsgroep of klas. Enkele respondenten geven ook aan dat er naar oplossingen wordt gezocht in de vorm van plaatsing in een observatieklas of een nieuw definitieve groep of langer op het regulier onderwijs laten blijven. Heel specifiek wordt aangegeven dat in cluster 2 van het speciaal onderwijs de lumpsumfinanciering is gebaseerd op het leerlingenaantal met peildatum oktober 2011. Sindsdien zijn er echter meer leerlingen bij gekomen, in ieder geval in de regio Twente, en is er dus geldtekort.

“Er is geen wachtlijst, want dat is niet toegestaan. Er zijn wel leerlingen waar eerst een tijdelijke oplossing voor gevonden wordt in de vorm van langer op de reguliere school blijven of plaatsing in een niet definitieve groep.”

“Er is helaas sprake van een wachtlijst op dit moment. Dit is mede te danken aan het feit dat er in de Randstad niet aan personeel te komen is. Wat ook meespeelt is dat collega's die uit het regulier bij ons willen komen werken afhaken op alle administratie die er in het speciaal onderwijs bij komt kijken.”

“Sommige klassen zitten nu wel vol. Ik weet dat ze er bij ons alles aan doen om een passende plek te vinden voor een leerling.”

Is er op dit moment sprake van een wachtlijst als kinderen zich op uw school aanmelden?	Aantal	Percentage
Ja	32	34,41%
Nee	46	49,46%
Weet niet/geen mening	15	16,13%
Totaal	93	100,00%

Zowel in het speciaal basisonderwijs als in het (voortgezet) speciaal onderwijs is een grote meerderheid (respectievelijk 66 procent en 68 procent) van plan om in het onderwijs te blijven werken. Deze respondenten hebben veel plezier in het werk. Zij vinden het een mooie uitdaging. Maar er is ook sprake van twijfel bij respectievelijk 23 procent en 30 procent. In het speciaal basisonderwijs geeft 14 procent van de respondenten aan dat hij of zij niet langer in het speciaal basisonderwijs wil blijven werken. In het (voortgezet) speciaal onderwijs heeft niemand aangegeven niet meer in het (voortgezet) speciaal onderwijs te willen blijven werken. De werkdruk is hoog en het salaris is slecht (zowel voor leraren als voor onderwijsondersteunend personeel), geven de respondenten aan. Tevens zijn sommige respondenten al gepensioneerd of gaan op korte termijn met pensioen, zoals in het regulier onderwijs ook naar voren kwam.

“Ik doe mijn werk nog steeds met veel plezier!”

“Ik heb heel lang in het regulier gewerkt en werk nu twee jaar in het SO. Ik vind het fascinerend en een mooie uitdaging. Goed onderwijs is voor deze kinderen heel belangrijk. Ook kom ik nu aan alle kinderen toe. Ik ken ze en heb tijd om contact te maken met ze. Ik zie direct of mijn onderwijs aankomt. Het zijn er elf. In het regulier heb ik een aantal keren een groep gehad van rond de 20-25. Dat was goed te doen. Ook had ik groepen van 28-36. Dat was heftig.”

“Het is intensief werk en in de vakanties moet ik echt bijtanken, maar de leerlingen zijn fantastisch. Je krijgt er veel voor terug.”

“Het salaris is erg slecht. Met mijn eerstegraads diploma kan ik in het regulier voortgezet onderwijs veel meer verdienen. Mijn eigen kinderen gaan studeren en ik heb meer geld nodig. Het liefste blijf ik wel bij deze leerlingen werken.”

Bent u vooralsnog van plan om in het speciaal basisonderwijs te blijven werken?	Aantal	Percentage
Ja	24	64,86%
Ik twijfel	8	21,62%
Nee	5	13,51%
Weet niet/geen mening	0	0,00%
Totaal	37	100,00%

Bent u vooralsnog van plan om in het (voortgezet) speciaal onderwijs te blijven werken	Aantal	Percentage
Ja	38	67,86%
Ik twijfel	17	30,36%
Nee	0	0,00%
Weet niet/geen mening	1	1,79%
Totaal	56	100,00%

Op de vraag wat er in de toekomst veranderd zou moeten worden aan passend onderwijs, geven de respondenten die werkzaam zijn in het speciaal onderwijs de volgende antwoorden:

- Meer geld, want bij passend onderwijs horen passende middelen.
- Kleinere klassen.
- Meer handen in de klas.
- Kinderen eerder doorverwijzen of (indien mogelijk) al meteen in het juiste onderwijs plaatsen.
- Meer salaris voor leraren en onderwijsondersteunend personeel. Leraren op het voortgezet speciaal onderwijs onder de cao voortgezet onderwijs laten vallen.
- Meer specialisten, betere opleidingen en meer kennis.
- Afschaffen passend onderwijs.

“Het idee achter passend onderwijs is nobel. Thuis nabij onderwijs op de best passende plaats. Het bijbehorende geld-systeem moet echter wel intact zijn om de te maken kosten te kunnen dekken, zonder de budgetten te overschrijden. Ieder kind op de juiste plaats, maar dat mag nooit (!) een financiële afweging zijn, en dat is het nu te vaak wel.”

“Voortgezet speciaal onderwijs indelen onder cao voortgezet onderwijs zodat er mogelijk meer goed personeel te krijgen is.”

“Kleinere klassen met meer handen. Onderwijsassistenten zijn goud waard!”

“Snellere doorstroming naar speciaal basisonderwijs/speciaal onderwijs. Kinderen blijven te lang in het reguliere onderwijs waar leerkrachten onvoldoende zijn toegerust om in te spelen op specifiekere onderwijsbehoeften. Dit maakt dat leerlingen beschadigd in het speciaal basisonderwijs/speciaal onderwijs komen. Achterstanden kunnen minder makkelijk worden weggewerkt en dan heb ik het nog niet over het zelfbeeld en zelfvertrouwen van deze leerlingen.”

Ouder/verzorger van een leerling

Regulier onderwijs

In totaal hebben 220 ouders/verzorgers van leerlingen die onderwijs volgen in het regulier onderwijs de enquête ingevuld. Daarvan gaat bij bijna 70 procent van de ouders/verzorgers de leerling naar het basisonderwijs, bijna één procent naar het praktijkonderwijs en bijna 30 procent naar het voortgezet onderwijs. Ook hebben we gevraagd of de betreffende leerling een specifieke zorgvraag heeft, omdat dit niet altijd het geval is in het regulier onderwijs. Leerlingen zonder specifieke zorgvraag kunnen daarentegen wel extra begeleiding nodig hebben. 179 ouders/verzorgers geven aan dat hun kind een specifieke zorgvraag heeft, oftewel 81 procent. Bij 41 respondenten is dit niet het geval (19 procent).

In welke onderwijssector gaat uw kind naar school?	Aantal	Percentage
Basisonderwijs	153	69,55%
Praktijkonderwijs	2	0,91%
Voortgezet onderwijs	65	29,55%
Totaal	220	100,00%

Heeft uw kind een specifieke zorgvraag?	Aantal	Percentage
Ja	179	81,36%
Nee	41	18,64%
Totaal	220	100,00%

Van de respondenten met een leerling met een zorgvraag in het regulier onderwijs geeft zo'n 74 procent aan dat zij het oneens of helemaal oneens zijn met de stelling dat hun kind voldoende begeleiding en/of zorg krijgt naar aanleiding van de zorgvraag. De voornaamste reden die hiervoor wordt gegeven is dat de leraar onvoldoende is toegerust om de juiste begeleiding te bieden. Ook te grote klassen en onvoldoende begeleiding buiten het klaslokaal worden vaak aangegeven als reden voor onvoldoende begeleiding en/of zorg. Ouders/verzorgers geven tevens aan dat er te veel zorgleerlingen in een klas zitten, leraren hebben onvoldoende tijd en kennis om begeleiding te bieden en er is weinig kennis over hoogbegaafdheid, ook in combinatie met andere problematiek.

“De juf van onze jongste zoon doet ontzettend hard haar best voor hem. Onze jongste heeft ADHD en gegeneraliseerde angsten, is erg gevoelig voor onrust en veel geluid. Met één juf voor de klas van 30 kinderen kan ze alleen maar met hem meegaan, doet ze dit niet dan sluit hij zich af of is er vandoor of gaat huilen en is niet meer bereikbaar. Ze moet dan kiezen tussen of hem de juiste hulp bieden door ook te begrenzen of de klas door te laten gaan. Dit is natuurlijk onmogelijk.”

“De begeleiding van meer- en hoogbegaafden is zelfs op een categoriaal gymnasium dat erkend is als begaafdheidsprofielschool ondermaats. Ook op de basisschool was de begeleiding ondanks de goede bedoelingen houtje-touwtje. Nederland verliest en frustreert deze talenten in grote mate door gebrek aan kennis, gebrek aan budget en gebrek aan erkenning van rechten, behoeften en kansen.”

“De klassen zijn zo groot, dat de juf gewoon niet alles meekrijgt en niet overal op kan reageren, hoe graag ze ook zou willen en hoe goed de bedoelingen ook zijn.”

Slechts 19 procent van de ouders/verzorgers van leerlingen met een zorgvraag is het eens of helemaal eens met de stelling dat hun kind voldoende begeleiding en/of zorg krijgt naar aanleiding van de zorgvraag. Zij geven vooral aan dat dit ligt aan kleine klassen. Ook een onderwijsassistent in de klas, begeleiding buiten lestijd en een goede combinatie van zorg en onderwijs worden aangegeven als redenen voor voldoende begeleiding en/of zorg. Deze ouders/verzorgers geven daarnaast aan dat gespecialiseerde leerkrachten en externe begeleiders hieraan bijdragen evenals specifieke kennis van hoogbegaafdheid. Het heeft bij sommige kinderen echter lang geduurd voordat zij de juiste begeleiding en/of zorg kregen. Een enkeling is overgestapt naar het particulier onderwijs.

“Mijn oudste zoon is met vier jaar met een schooltrauma thuis komen te zitten van regulier onderwijs. Nu gaan mijn twee oudsten naar particulier onderwijs dat wij volledig zelf betalen en ook het vervoer doen wij zelf.”

“Het is dankzij de juf dat het lukt. Of dit volgend jaar ook lukt bij een andere leerkracht is maar de vraag. Ik vind dat de school en het samenwerkingsverband langzaam is met het inzetten van wat nodig is (heel bureaucratisch) en dat zij hun juf niet voldoende ondersteunen.”

Mijn kind krijgt voldoende begeleiding en/of zorg op school/in de klas naar aanleiding van zijn/haar zorgvraag	Aantal	Percentage
Helemaal eens	12	7,36%
Eens	19	11,66%
Neutraal	11	6,75%
Oneens	60	36,81%
Helemaal oneens	61	37,42%
Weet niet/geen mening	0	0,00%
Totaal	163	100,00%

Wat is de reden dat uw kind volgens u niet voldoende begeleiding en/of zorg krijgt op school/in de klas?

	Aantal	Percentage
De klas is te groot	53	24,09%
De leraar/leraren zijn onvoldoende toegerust om de juiste begeleiding te bieden	99	45,00%
Er is onvoldoende begeleiding buiten het klaslokaal	63	28,64%
Mijn kind heeft niet de juiste categorie qua zwaarte van ondersteuning toegewezen gekregen	21	9,55%

Hoe zorgt de school van uw kind ervoor dat er voldoende begeleiding en/of zorg is voor zijn/haar zorgvraag?

	Aantal	Percentage
Kleine klassen	12	5,45%
Een onderwijsassistent in de klas(sen)	6	2,73%
Begeleiding ook buiten lestijd	6	2,73%
Goede combinatie zorg en onderwijs	7	3,18%

Meer dan de helft van de ouders/verzorgers van leerlingen zonder zorgvraag (53 procent) is het oneens of helemaal oneens met de stelling dat hun kind voldoende begeleiding en/of zorg krijgt. Ook hierbij geven ouders/verzorgers met name aan dat de leraar onvoldoende is toegerust om de juiste begeleiding te bieden. Ook onvoldoende begeleiding buiten het klaslokaal en te grote klassen worden aangegeven als redenen. Deze ouders/verzorgers noemen zelf nog als redenen dat er te veel zorgleerlingen in een klas zitten, waardoor er minder aandacht is voor andere leerlingen zonder zorgbehoefte, en dat er te weinig kennis is van hoogbegaafdheid.

“De klas is te groot, ik heb een dochter die slimmer lijkt te zijn dan ‘het gemiddelde kind’, door het passend onderwijs gaat voornamelijk alle aandacht naar de kinderen die ‘minder goed meekomen’ waardoor mijn dochter in de vakken waar ze wat minder in is volledig onder gesneeuwd lijkt te worden.”

“Te grote klas, te veel kinderen met problemen zoals ADHD, dyslexie en gedragsproblemen waardoor er voor de reguliere kinderen te weinig aandacht is.”

“Grote klassen, veel zorgkinderen. Mijn dochter is rustig, doet wat er gevraagd wordt. Sneeuwt onder tussen de zorgkinderen. Dit heeft de juf zelf met ons gedeeld, ze vraagt zich af, als ze op de fiets naar huis zit, of ze ons kind wel aandacht gegeven heeft. Respect dat ze dat met ons deelt, het is een goede leerkracht, niks op aan te merken. Maar ze kan ook niet meer doen in haar eentje.”

Bijna 24 procent van de ouders/verzorgers van leerlingen zonder zorgvraag is het eens of helemaal eens met de stelling dat hun kind voldoende begeleiding en/of zorg krijgt. Begeleiding buiten lestijd draagt daar met name aan bij. Ook kleine klassen en een onderwijsassistent in de klas worden aangegeven als redenen voor voldoende begeleiding. Veel begeleiding en leerlingen apart of in kleine groepjes nemen voor meer individuele aandacht, worden ook genoemd.

“Juf en/of de IB'er neemt haar soms apart om met haar te spreken over hoe het gaat en over wat ze nog meer zou willen leren. Ook mocht ze vervroegd instromen in de plusklas die toen nog alleen leerlingen uit groep 7 en 8 had (zij zit in groep 5). School neemt ook regelmatig contact met ons op om nieuwe plannen te bespreken.”

Mijn kind krijgt voldoende begeleiding en/of zorg op school/in de klas.	Aantal	Percentage
Helemaal eens	2	5,26%
Eens	7	18,42%
Neutraal	9	23,68%
Oneens	13	34,21%
Helemaal oneens	7	18,42%
Weet niet/geen mening	0	0,00%
Totaal	38	100,00%

Wat is de reden dat uw kind volgens u niet voldoende begeleiding en/of zorg krijgt op school/in de klas?	Aantal	Percentage
De klas is te groot	10	4,55%
De leraar/leraren zijn onvoldoende toegerust om de juiste begeleiding te bieden	16	7,27%
Er is onvoldoende begeleiding buiten het klaslokaal	11	5,00%

Hoe zorgt de school van uw kind ervoor dat er voldoende begeleiding en/of zorg is op school/in de klas?	Aantal	Percentage
Kleine klassen	2	0,91%
Een onderwijsassistent in de klas(sen)	1	0,45%
Begeleiding ook buiten lestijd	4	1,82%

Op de vraag wat er in de toekomst veranderd zou moeten worden aan passend onderwijs, geven de respondenten die ouder/verzorger zijn van een leerling in het regulier onderwijs de volgende antwoorden:

- Leerrecht voor kinderen.
- Meer aandacht voor het individuele kind en maatwerk.
- Kleinere klassen.
- Meer handen in de klas.
- Meer ondersteuning en specialisten in de school.
- Meer specifieke kennis over bijvoorbeeld hoogbegaafdheid.
- Luisteren naar ouder en kind.
- Passend onderwijs afschaffen en weer speciaal onderwijs aanbieden als voorheen.

“Terugkeer van speciaal onderwijs voor wie dat nodig heeft en kleinere klassen voor wie niet naar speciaal onderwijs hoeft, maar wel begeleiding nodig heeft.”

“Passend onderwijs voor alle leerlingen. Dus ook voor de (hoogbegaafde) leerlingen die naar boven uitvallen en dus meer begeleiding en meer uitdaging nodig hebben passend bij hun cognitieve vermogens. Én verplichte scholing voor alle leerkrachten op dit gebied.”

“Kleinere klassen, pedagogisch partnerschap tussen school en ouders, elke school meer ruimte en financiën om goede ondersteuning te leveren en de zorgtaken niet beleggen bij de scheikundedocent, omdat het ergens belegd moet worden.”

Speciaal onderwijs

Van 86 respondenten die de enquête hebben ingevuld gaat hun kind naar het speciaal onderwijs. Daarvan gaat bijna 46,5 procent naar het speciaal basisonderwijs, ongeveer 19,8 procent naar het speciaal onderwijs en 33,7 procent naar

het voortgezet speciaal onderwijs. Het merendeel gaat naar cluster 3 en cluster 4 onderwijs, respectievelijk 39 procent en 54 procent. Een enkeling gaat naar cluster 2 onderwijs (6,5 procent) en er zijn geen respondenten met een kind dat naar cluster 1 onderwijs gaat.

In welke onderwijssector gaat uw kind naar school?	Aantal	Percentage
Speciaal basisonderwijs	40	46,51%
Speciaal onderwijs	17	19,77%
Voortgezet speciaal onderwijs	29	33,72%
Totaal	86	100,00%

Op wat voor type speciaal onderwijs volgt uw kind onderwijs?	Aantal	Percentage
Cluster 1: visuele beperking	0	0,00%
Cluster 2: auditieve beperking, taal/spraakproblemen, kinderen met ASS waarbij focus op communicatie ligt	3	6,52%
Cluster 3: zeer moeilijk lerende kinderen, kinderen met een ernstige meervoudige handicap of langdurig ziek of kinderen met epilepsie	18	39,13%
Cluster 4: psychiatrische of gedragsproblematiek	25	54,35%
Totaal	46	100,00%

Bijna 35 procent van de ouders/verzorgers met een kind op het speciaal onderwijs is het oneens of helemaal oneens met de stelling dat hun kind voldoende begeleiding en/of zorg krijgt naar aanleiding van zijn/haar zorgvraag. Het merendeel van deze ouders/verzorgers geeft aan dat dit ligt aan de leraar die onvoldoende is toegerust om de juiste begeleiding te bieden. Tevens wordt een aantal keer aangegeven dat hun kind niet de juiste categorie qua zwaarte van ondersteuning toegewezen heeft gekregen, er onvoldoende begeleiding is buiten het klaslokaal en de klas te groot is. Ouders/verzorgers noemen zelf als redenen een tekort aan leraren en onderwijsassistenten, afspraken worden niet nagekomen, kinderen hebben verschillende beperkingen in dezelfde klas en er wordt geen maatwerk geboden.

“Er is een groot tekort op deze school aan leerkrachten. Daardoor wordt er zeer regelmatig geschoven met de leerkrachten en krijgen wij als ouders regelmatig de vraag de kinderen thuis te houden.”

“School vol kinderen met ADHD en daar zit dan je ADHD overwegend autistische kind tussen. Hij was qua prikkels beter af op het reguliere. Hij wordt nog steeds gepest. Een zorgboerderij moest hem socialer maken en mij ontlasten maar ook daar belandde hij tussen ADHD-kinderen. Ook daar is te weinig personeel.”

Zo'n 49 procent van de ouders/verzorgers geeft daarentegen aan dat zij het eens of helemaal eens zijn met de stelling dat hun kind voldoende begeleiding en/of zorg krijgt. Dit ligt met name aan kleine klassen, maar ook aan een onderwijsassistent in de klas en een goede combinatie van onderwijs en zorg. Een enkele keer wordt ook begeleiding buiten lestijd aangegeven. Daarnaast dragen extra ondersteuning en kennis aanwezig op de school en het kijken naar wat een kind nodig heeft bij aan voldoende begeleiding en/of zorg. Uit de reacties blijkt ook dat kinderen eerst vastlopen op het regulier onderwijs, waarna ze op het speciaal onderwijs geplaatst worden.

“Op de reguliere school liep onze zoon helemaal vast. Het passend onderwijs kwam daar niet tot zijn recht. Nadat hij de overstap had gemaakt naar het speciaal onderwijs kwam hij weer tot leren en bloeide hij sociaal-emotioneel weer op.”

“Voornamelijk de kennis die in huis is, de positieve insteek. Ieder moment is een nieuw moment en iedere dag is een nieuwe dag. Een gebeurtenis telt voor dat moment en de leerkracht kijkt ook direct naar zijn/haar eigen aandeel. Fijne terugkoppeling. Onze zoon is in een jaar tijd zo ontzettend gegroeid! De aanpak van school en thuis zit fantastisch op één lijn.”

Mijn kind krijgt voldoende begeleiding en/of zorg op school/in de klas naar aanleiding van zijn/haar zorgvraag

	Aantal	Percentage
Helemaal eens	15	19,23%
Eens	23	29,49%
Neutraal	12	15,38%
Oneens	14	17,95%
Helemaal oneens	13	16,67%
Weet niet/geen mening	1	1,28%
Totaal	78	100,00%

Wat is de reden dat uw kind volgens u niet voldoende begeleiding en/of zorg krijgt op school/in de klas?

	Aantal	Percentage
De klas is te groot	4	4,65%
De leraar/leraren zijn onvoldoende toegerust om de juiste begeleiding te bieden	13	15,12%
Er is onvoldoende begeleiding buiten het klaslokaal	5	5,81%
Mijn kind heeft niet de juiste categorie qua zwaarte van ondersteuning toegewezen gekregen	7	8,14%

Hoe zorgt de school van uw kind ervoor dat er voldoende begeleiding en/of zorg is voor zijn/haar zorgvraag?

	Aantal	Percentage
Kleine klassen	34	39,53%
Een onderwijsassistent in de klas(sen)	23	26,74%
Begeleiding ook buiten lestijd	5	5,81%
Goede combinatie zorg en onderwijs	23	26,74%
Niet van toepassing	0	0,00%

Op de vraag wat er in de toekomst veranderd zou moeten worden aan passend onderwijs, geven de respondenten die ouder/verzorger zijn van een leerling in het speciaal onderwijs de volgende antwoorden:

- Eerder kinderen doorverwijzen naar het speciaal onderwijs.
- Meer aandacht voor de individuele leerling.
- Meer leraren.
- Luisteren naar ouders en kind.
- Klassen afstemmen op problematiek leerlingen.
- Meer handen in de klas.
- Kleinere klassen.
- Terug naar hoe het was voor de invoering van passend onderwijs.

“Er zou beter gekeken moeten worden naar de behoefte van het individuele kind. Bij mij zoon heeft het te lang geduurd voordat hij maar het speciaal basisonderwijs mocht. Dit had veel leed bespaard voor onze zoon, de school en wij als ouder. Nu is er ook op de school van mijn zoon wat verloop en tekort aan personeel. Wat voor de leerlingen daar nog belangrijker is, omdat ze nog meer behoefte hebben aan regelmaat en vaste gezichten. Daarom kan niet altijd alle zorg geboden worden. De medewerkers van school werken erg hard en doen dat heel goed. Wat meer waardering en meer leraren zou heel fijn zijn.”

“Dat het reguliere onderwijs sneller doorpakt en -verwijst wanneer ze het niet aan kunnen qua begeleiding; kijk naar het kind en niet naar het geld.”

“Meer inzicht in wat het kind nodig heeft. Niet in de uiteindelijke cijfers voor de school. Luisteren naar de ouders en je gaan verdiepen in hetgeen wat het kind heeft. Daar schort het nu wel aan.”

Ouder/verzorger van een thuiszitter

Er hebben 114 ouders/verzorgers van een thuiszitter de enquête ingevuld. Het merendeel van de ouders/verzorgers van een thuiszitter geeft aan dat hun kind naar het basisonderwijs ging voordat hij/zij thuis kwam te zitten, namelijk 43 procent. 31,6 procent ging naar het voortgezet onderwijs. Een kleinere groep van in totaal 24,6 procent ging naar het speciaal onderwijs. De meeste kinderen volgden cluster 4 onderwijs op het speciaal onderwijs gevolgd door cluster 3 onderwijs, respectievelijk 71,4 procent en 28,6 procent van de kinderen die voorheen op het speciaal onderwijs zaten.

Naar welk onderwijs ging uw kind naar school voordat hij/zij thuis kwam te zitten?	Aantal	Percentage
Basisonderwijs	49	42,98%
Speciaal basisonderwijs	7	6,14%
Speciaal onderwijs	7	6,14%
Voortgezet speciaal onderwijs	14	12,28%
Praktijkonderwijs	1	0,88%
Voortgezet onderwijs	36	31,58%
Totaal	114	100,00%

Op wat voor type speciaal onderwijs volgde uw kind onderwijs?	Aantal	Percentage
Cluster 1: visuele beperking	0	0,00%
Cluster 2: auditieve beperking, taal/spraakproblemen, kinderen met ASS waarbij focus op communicatie ligt	0	0,00%
Cluster 3: zeer moeilijk lerende kinderen, kinderen met een ernstige meervoudige handicap of langdurig ziek of kinderen met epilepsie	6	28,57%
Cluster 4: psychiatrische of gedragsproblematiek	15	71,43%
Totaal	21	100,00%

Op de vraag wat de reden is dat de kinderen van deze respondenten op dit moment geen onderwijs krijgen, volgen veel heftige verhalen. Allereerst geven deze ouders/verzorgers vaak aan dat er geen passend onderwijsaanbod in het regulier onderwijs mogelijk is voor hun kind en dat hun kind niet geschikt was voor het speciaal onderwijs, maar ook niet meekomt in het regulier onderwijs. Dat er geen plaats is in het speciaal onderwijs wordt echter maar zeven keer aangegeven. Als we ouders vragen om een toelichting, volgen veel verhalen over kinderen met allerlei soorten problematiek die zelfs psychische problemen krijgen door de manier waarop er met ze omgegaan wordt. Een aantal ouders/verzorgers geeft aan dat hun kind een schooltrauma heeft opgelopen. Het gaat in de verhalen veelal om hoogbegaafde kinderen al dan niet met andere problematiek ernaast.

“Er is niets meer na speciaal onderwijs waardoor een kind thuis komt te zitten. Er zou dagbesteding met onderwijs moeten zijn. En dat kinderen daar bij kunnen komen en kunnen kijken welke zorg/onderwijs dit kind nodig heeft.”

“Het is belangrijk om te begrijpen dat het er voor sommige kinderen gewoon niet in zit, die school. Mijn kind heeft een hoog IQ, ergens tussen de 100 en de 125, maar een mate van autisme die ervoor zorgt dat hij niet zelfstandig kan functioneren. Eigenlijk moet je hem ontmoeten om te snappen hoe het zit, maar neem van me aan: één op één is altijd nodig. En aangezien hij na twee uurtjes ook niet meer stuurbaar was voor de één op één (een taak die de leerkracht op zich nam, wat ten koste ging van de andere leerlingen) leverde dat spannende taferelen op. Ook voor hemzelf: de overbelas-

ting door geluid en stress zorgde ervoor dat hij begon te hallucineren. Het was allemaal erg zuur omdat hij het op zijn manier fantastisch vond op school. Hij kon het alleen niet zo goed, niet zo lang en hij moest er drie kwartier voor reizen, wat zijn belastbaarheid eigenlijk al opslokte.”

“Onze zoon is uitzonderlijk hoogbegaafd. Voor deze doelgroep bestaat geen onderwijs. Onze zoon heeft door hier toch in mee te draaien een trauma opgelopen (gediagnosticeerd PTSS en depressie). Onze zoon heeft hierdoor bijna twee jaar thuisgezeten. Hij gaat nu enkele uren per week naar school. Experts en onderwijsconsulent raden speciaal onderwijs met klem af. Ook leerplicht geeft aan dat dit onderwijs niet bestaat. Maar hij vindt dat het ook niet van regulier onderwijs gevraagd kan worden. Wij hebben eindeloos vaak gevraagd om hulpverlening en docenten met expertise op school in te zetten. Op de huidige school mocht hij pas komen wanneer wij als ouders de financiering van deze expertise zouden organiseren. Deze toezeggingen hebben we gekregen vanuit het samenwerkingsverband en de directeur passend onderwijs. Vervolgens is er nog steeds geen hulp voor school ingezet i.v.m. het niet hebben van financiële middelen. Ondertussen moet onze zoon wel vaker naar school. Zonder passend onderwijs. Desondanks bouwt hij op en is hij trots. Inmiddels hebben we een melding bij Veilig Thuis. Omdat onze zoon niet voldoende naar onderwijs gaat.”

Wat is de reden dat uw kind op dit moment geen onderwijs krijgt? (Meerdere antwoorden mogelijk)	Aantal	Percentage
Geen passend onderwijsaanbod in het regulier onderwijs mogelijk	47	41,23%
Niet geschikt voor het speciaal onderwijs, maar komt ook niet mee in het regulier onderwijs ondanks extra begeleiding en/of zorg	36	31,58%
Geen plaats in het speciaal onderwijs	7	6,14%

Op de vraag hoe het thuiszitten voorkomen had kunnen worden, geeft meer dan de helft van de ouders/verzorgers aan dat er een betere combinatie van zorg en onderwijs had moeten zijn. Ook kleinere klassen had volgens een groot deel van de ouders verschil kunnen maken. Betere begeleiding buiten lestijd en een onderwijsassistent in de klas hadden volgens meerdere respondenten ook bij kunnen dragen aan het voorkomen van thuiszitten. Uit de verhalen van deze groep ouders/verzorgers blijkt vooral dat er vanaf het begin al goede begeleiding en/of zorg moet zijn, omdat de problemen anders opstapelen en er soms geen oplossing meer lijkt te zijn. Er zijn ook een aantal respondenten uitgeweken naar het particulier onderwijs of zien dat als oplossing, omdat het in het bekostigd onderwijs niet lukt.

“Na drie maanden in de brugklas was al duidelijk dat het niet goed ging. Dit heb ik aangegeven tijdens een gesprek, en ook oplossingen aangedragen. Hier werd echter niks mee gedaan. In plaats daarvan ging de school zelf “oplossingen” bedenken die totaal niet aansloten bij wat mijn dochter nodig had.”

“Een kind dat uit dreigt te vallen direct ondersteuning bieden vanuit de zorg. Sneller handelen op en door scholen. Begeleiding geven aan ouders over juiste ondersteuning voor het kind in de thuissituatie.”

Hoe had voorkomen kunnen worden dat uw kind thuis kwam te zitten? (Meerdere antwoorden mogelijk)	Aantal	Percentage
Kleinere klassen	46	40,35%
Een onderwijsassistent in de klas	19	16,67%
Betere begeleiding ook buiten lestijd	23	20,18%
Een betere combinatie van onderwijs en zorg	61	53,51%

Op de vraag wat er in de toekomst veranderd zou moeten worden aan passend onderwijs, geven de respondenten die ouder/verzorger zijn van een thuiszitter de volgende antwoorden:

- Meer mogelijkheden tot maatwerk.
- Hoger salaris van leraren in het (voortgezet) speciaal onderwijs.
- Leerrecht voor kinderen, waarbij sommige ouders/verzorgers pleiten voor verruimde mogelijkheid voor thuis-onderwijs al dan niet fulltime.
- Speciaal onderwijs voor hoogbegaafden of in ieder geval meer kennis hierover op scholen en bij leraren.
- Controle en toezicht van de Inspectie van het Onderwijs verbeteren als bijvoorbeeld een handelingsplan niet op orde is.
- Ontschotten van de financiering van onderwijs en zorg.
- Meer inspraak van ouders en hen serieuzer nemen.

“Meer kennis van hoogbegaafdheid en aanpassen van het aanbod en ondersteuning hierop. Niet alleen cognitief, maar ook geschikt voor emotionele ontwikkeling en voor een andere manier van denken.”

“Veel meer nadruk op elk individueel kind en wat elk kind nodig heeft. Een flexibel schoolsysteem. Mijn andere kinderen zullen vanwege hun hoogbegaafdheid ook buiten de boot vallen en gaan onderpresteren. Echt passend onderwijs dus!”

“Ouders serieuzer nemen, tijdig luisteren als kinderen weerstand hebben om naar school gaan. Schotten tussen onderwijs en zorg wegnemen. Onafhankelijke consulenten die ouders ondersteunen als professionals hun werk niet doen. Meldpunt voor scholen die niet voldoen aan de wetgeving.”

“Meer preventie en focus op het belang van de kinderen, en flexibiliteit. Scholen moeten zich aan de wet houden en veel klantvriendelijker worden (niet alleen maar denken aan hun reputatie en totaalscores en excellent-predicaten). Per kind kijken wat er nodig is in een zeer vroeg stadium, dan samen met de ouders de juiste begeleiding en onderwijs regelen op de plek die voor het kind en de ouders het fijnst is (kan ook buiten school).”

AANBEVELINGEN

Voordat we aanbevelingen doen, willen we stilstaan bij enkele opvallende zaken die voortkomen uit de resultaten van deze enquête.

1. Driekwart van de respondenten werkzaam in het regulier onderwijs geeft aan dat zij soms of nooit voldoende passende begeleiding en/of zorg kunnen bieden aan de leerlingen op hun school/in hun klas. Met de Wet passend onderwijs zouden meer leerlingen met de juiste ondersteuning naar het regulier onderwijs gaan. Maar uit de reacties blijkt dat het regulier onderwijs waar deze mensen werkzaam zijn hier onvoldoende op aangepast is en niet aan dit doel kunnen voldoen. Van de respondenten werkzaam in het speciaal onderwijs geeft ongeveer de helft aan soms of nooit passende begeleiding en/of zorg te kunnen bieden.
2. Het is mooi om te zien dat de respondenten die werkzaam zijn in zowel het regulier als het speciaal onderwijs hun vak zo mooi vinden, dat het merendeel in het onderwijs wil blijven werken ondanks dat het volgens velen zwaar is. Echter, 40 procent geeft aan of te twifelen of niet langer meer in het onderwijs te willen werken. Dit is uiteraard wel zorgelijk, vooral gezien het lerarentekort.
3. 34 procent van de respondenten die werkzaam zijn in het speciaal onderwijs geven aan dat er wachtlijsten zijn op hun school, terwijl hier geen sprake van zou mogen zijn. Het inrichten van observatieklassen of niet-definitieve klassen wordt genoemd om wachtlijsten te voorkomen. Dit is een zorgelijke en onwenselijke ontwikkeling.
4. Er is een groot verschil tussen ouders/verzorgers van leerlingen op het regulier en speciaal onderwijs als het gaat om de perceptie dat hun kind voldoende begeleiding en/of zorg op school/in de klas krijgt naar aanleiding van zijn/haar zorgvraag. Bij ouders/verzorgers van een leerling op het regulier onderwijs geeft zo'n 74 procent aan dat dit nooit of soms het geval is. Terwijl ouders/verzorgers van een leerling op het speciaal onderwijs nog geen 35 procent nooit of soms aangeeft.

5. De meeste leerlingen die thuis zijn komen te zitten, zaten daarvoor op een school voor regulier basis- of voortgezet onderwijs (bijna 75 procent). Onder de respondenten zit een hoog aantal ouders/verzorgers met kinderen die hoogbegaafd zijn. Goed onderwijs vinden voor specifiek hoogbegaafden blijkt erg lastig te zijn.

Met de Wet passend onderwijs wil de overheid onder andere bereiken dat alle kinderen een plek krijgen die past bij de ondersteuningsbehoefte, scholen de mogelijkheden hebben voor ondersteuning op maat en kinderen niet meer langdurig thuis mogen zitten omdat er geen passende plek is om onderwijs te volgen.² Op basis van de resultaten van de enquête kunnen we concluderen dat hier nog steeds geen sprake van is. Nog steeds heeft niet elk kind een plek in het onderwijs die past bij de ondersteuningsbehoefte. Sterker nog, 114 ouders/verzorgers geven zelfs aan dat hun kind thuis zit zonder onderwijs. En deze kinderen zijn nog maar een fractie van de bijna 5.000 kinderen waarvan bekend is dat ze drie maanden of langer thuiszitten zonder passend onderwijsaanbod. Daarnaast geven zowel leraren als ouders/verzorgers aan dat de mogelijkheden op scholen niet altijd voldoende toereikend zijn om ondersteuning op maat te bieden. Geld, tijd en expertise ontbreken. Klassen zijn te groot en er ontbreken extra handen in de klas. Passend onderwijs is vijf jaar na de invoering dus nog steeds knellend onderwijs voor veel leraren, ouders en kinderen. Er moet actie ondernomen worden voor al die kinderen die nu niet het onderwijs krijgen dat zij nodig hebben en verdienen. De SP doet daarom de volgende aanbevelingen:

1. Maak meer geld vrij voor kleinere klassen en extra handen in de klas. Dit verlicht de werkdruk van docenten en zorgt ervoor dat leerlingen met lichtere problematiek in het regulier onderwijs kunnen blijven. Ook voorkomt dit escalatie van problematiek. Ook wordt hiermee voorkomen dat kinderen zonder extra zorgvraag – zoals nu vaak het geval is – te weinig aandacht krijgen om tot hun best mogelijke resultaten te komen, omdat de leerkracht te veel tijd kwijt is aan de zorg voor kwetsbare leerlingen.
2. Investeer in meer capaciteit in het speciaal onderwijs. Breng het salaris van alle docenten in het speciaal onderwijs omhoog, zodat dit gelijkwaardig wordt aan andere beroepen van een gelijk opleidingsniveau. Daarnaast moet het voortgezet speciaal onderwijs onder de cao van het voortgezet onderwijs geplaatst worden in plaats van de cao-basisonderwijs, zoals nu het geval is. Dit zou ook meer plekken voor havo en vwo betekenen, omdat leerlingen nu vaak naar het vmbo gaan. Niet omdat deze leerlingen een hoger niveau cognitief niet aankunnen, maar omdat de docenten ontbreken om een speciaal onderwijsaanbod voor havo of vwo te organiseren.
3. Nieuwe scholen voor speciaal onderwijs moeten waar nodig geopend kunnen worden. Er zijn op dit moment wachtlijsten in het speciaal onderwijs, waardoor leerlingen niet op de voor hen juiste schoolonderwijs kunnen volgen en bijvoorbeeld onnodig lang in het regulier onderwijs blijven, met alle gevolgen van dien.
4. Specialiseer het speciaal onderwijs beter, waardoor scholen zich kunnen richten op een specifieke zorgvraag. Voorkom hiermee een cocktail van complexe problematiek in de klas. Dit geeft meer rust voor zowel leerling als leraar. Als de ene school zich specialiseert in complexe gedragsproblemen en de ander in zwaardere vormen van autisme, dan komen kinderen die erg onrustig zijn niet in de klas bij kinderen die daar totaal niet tegen kunnen.
5. Maak initiatieven mogelijk waar thuiszitters baat bij hebben, zoals dagbesteding, zorgboerderijen en andere activiteiten. Kinderen krijgen hier de kans om langzaam maar zeker weer te wennen aan onderwijs en een dagstructuur. Dit wordt nu bemoeilijkt omdat deze initiatieven wanneer ze onderwijs willen aanbieden aan zeer strenge eisen voor een school moeten voldoen, terwijl ze dat eigenlijk niet zijn.
6. Zet in op een betere samenwerking tussen speciaal onderwijs en regulier onderwijs. Door de kennis en expertise van het speciaal onderwijs ook in te zetten buiten de muren van de eigen school kunnen kinderen in het regulier onderwijs betere ondersteuning krijgen.
7. Veranker het leerrecht van kinderen in de wet. Dit geeft ouders en kinderen de kans om plaatsing in het onderwijs af te dwingen. Het systeem van passend onderwijs is nu te vrijblijvend, waardoor ouders en kinderen tussen wal en schip kunnen vallen.

² www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/01/30/meer-aandacht-voor-thuiszitters

